

Секція 4

РЕЛІГІЙНІ ЦІННОСТІ: ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ТА СУЧАСНИЙ ДОСВІД

Елла БИСТРИЦЬКА

*Доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
elherman@ukr.net*

Леся КОСТЮК

*кандидат історичних наук, доцент Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
lvkotyuk@ukr.net*

СТАНОВЛЕННЯ МЕДИЧНОГО КАПЕЛАНСТВА В УРАЇНІ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Серед нових напрямків соціального служіння церковних організацій пріоритетним є розвиток інституту капеланства. До початку активної фази російсько-української війни розпочався процес законодавчого врегулювання організаційно-правових засад медичного капеланства. Актуальність цього напрямку була зумовлена вторгнення російських військ на території України в 2014 р.

Світовий досвід свідчить, що духовну опіку в закладах охорони здоров'я здійснюють капелани з вищою богословською освітою, які отримали післядиплому клічну підготовку. Лише в такому разі вони уповноваженні здійснювати капеланську діяльність у медичних закладах (лікарнях, госпіталах, хоспісах, полових будинках, центрах медико-соціальної реабілітації, диспансерах, санаторно-курортних закладах, будинках дитини та інтернатах для громадян похилого віку, центра соціально-психологічної реабілітації тощо). Як правило, капелани працюють в якості штатних працівників або волонтерів.

В Україні медичне капеланство лише на етапі свого становлення. Необхідною умовою його системності й цілісності є законодавче врегулювання організаційно-правових засад душпастирської опіки у сфері охорони здоров'я. Питання функціонування медичного капеланства впродовж останніх років неоднаразово піднімалося на засіданнях

Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій (далі – ВРЦіРО). Цей орган звертався до Прем'єр-міністра України та Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ України) про необхідність впровадження медичного капеланства на державному рівні. Оскільки національне законодавство містить положення про діяльність священослужителів в органах та установах Державної пенітенціарної служби України (2015 р.) та в Збройних силах України (2015 р.) [4], Громадська рада при МОЗ України, яка співпрацює із ВРЦіРО, подала у 2016 р. законопроект до Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я про запровадження медичного капеланства. Невідповідність положень законопроекту із уже існуючими законодавчими актами викликали критику членів профільного комітету. За результатами голосування цей законопроект не був прийнятий. Проте необхідність розробки нового законопроекту була очевидною. Відтак наказом МОЗ від 7 червня 2019 р. було створено робочу групу з питань впровадження капеланства у сферу охорону здоров'я.

Важливим кроком на шляху формування правового поля діяльності медичних капеланів стало включення до Національного класифікатора медичних інтервенцій НК 026:2021 духовної опіки, яка є складовою паліативної допомоги відповідно до Порядку надання паліативної допомоги, затвердженого наказом МОЗ від 4 червня 2020 р. А вже 2021 р. професію «капелан в охороні здоров'я» внесено до Класифікатора професій ДК 003:2010.

Об'єднанню Церков і релігійних організацій в Україні у сфері медичного капеланства сприяло заснування у квітні 2020 р. Асоціації капеланів в охороні здоров'я (далі – АКОЗУ). Її очолив Сергій Убогов, який є співробітником Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика та одночасно старшим пастором громади Християн Віри Євангелівської. В 2021 р. на цій посаді його замінив протоієрей УГКЦ, доктор богослов'я Руслан П'яста. Основною метою Асоціації є впровадження та ефективне функціонування інституту медичного капеланства та соціального захисту громадян України [1].

Впродовж 2021 р. Громадська рада при МОЗ з питань співпраці ВРЦіРО та АКОЗУ, керуючись кращими міжнародними стандартами, опрацьовувала вимоги до клінічної підготовки капеланів [3]. Того ж року відбувся Всеукраїнський міжконфесійний стіл на тему «Впровадження професійного капеланства у сфері охорони здоров'я». За результатами обговорення учасниками була затверджена резолюція щодо необхідності впровадження інституту професійного капеланства у сфері охорони здоров'я України. 30 учасників конференції висловилися за активізацію

запровадження медичного капеланського служіння. Йдеться про необхідність створення програм клінічної капеланської підготовки, залучення до цього процесу закладів духовної та медичної освіти з метою розробки інформаційно-просвітницьких матеріалів та навчальних курсів з питань медичного капеланства для керівників органів і закладів охорони здоров'я та медичних працівників. Також було зазначено про необхідність створення Етичного кодексу капелана та Професійного стандарту капелана в системі охорони здоров'я України [2].

В період повномасштабної російсько-української війни роль медичного капеланства значно зросла. Відтак робота у цьому напрямку не припинялася. Зауважимо, що було внесено зміни до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 28 жовтня 2022 р. про посаду «капелан в охороні здоров'я». Згідно з ним, до розділу «Професіонали з вищою немедичною освітою з психологічної допомоги та духовної опіки у сфері охорони здоров'я» було внесено перелік посад професіоналів із вищою немедичною освітою [5]. Разом з тим, документ окреслив вимоги до спеціальності та спеціалізації капеланів. Так, до роботи «капелан охорони здоров'я» допускаються особи, котрі здобули бакалаврат за спеціальністю «Богослов'я» або вищу духовну освіту еквівалентного рівня, але при умові, що такі кандидати до 1 січня 2026 р. здобудуть спеціалізацію за фахом «Клінічне душпастирство».

Також 25 січня 2023 р. затверджено кваліфікаційні характеристики на професії «капелан в охороні здоров'я» та «помічник капелана в охороні здоров'я». Доречно додати, що робоча група представників різних конфесій та МОЗ України розпочала роботу над створенням Професійного стандарту капелана, котрий планують представити в лютому 2024 р.

Таким чином, в останні роки в Україні швидкими темпами формується правове поле діяльності медичного капеланства. Його роль зросла в умовах широкомасштабного вторгнення російських військ на території України. Внаслідок бойових дій та мільйонних внутрішніх міграцій цивільного населення виникли стійкі кризові ситуації, пов'язані із військовим психотравмами. Урядом, церковними та громадськими організаціями зроблено низку важливих кроків для розвитку медичного капеланства. Серед них – включення духовної опіки до Національного класифікатора медичних інтервенцій, включення професій «капелан в охороні здоров'я» та «помічник капелана» до Національного класифікатора професій, що своєю чергою уможливило створення капеланських служб та призначення капеланів на посади у закладах охорони здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА

1. В Україні у системі охорони здоров'я засновано Асоціацію капеланів. URL: https://risu.ua/v-ukrajini-u-sistemi-ohoroni-zdorov-ya-zasnovano-asociaciyu-kaapelaniv_n103891
2. Медики та релігійні діячі затвердили Резолюцію про впровадження медичного капеланства в Україні. URL: <https://is.gd/51FvXo>
3. У лікарнях України відтепер офіційно працюватимуть капелани. URL: https://risu.ua/u-likarnyah-ukrayini-vidteper-oficijno-pracyuvatimut-kaapelani_n133360
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання діяльності священнослужителів (капеланів) в органах та установах, що належать до сфери управління Державної пенітенціарної служби України: Закон України № 419-VIII від 05.15 р. / Верховна Рада України: офіційний веб-портал. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/419-19>
5. Про внесення змін до Переліку посад професіоналів з вищою немедичною освітою: Наказ Міністерства охорони здоров'я № 1782 від 20.09.2022 р. Верховна Рада України: офіційний веб-портал. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1303-22#Text>

Митр. прот. Василь ХОМІЦЬКИЙ

*Здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
vasulko1973@gmail.com*

СУЧАСНИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ КАЛЕНДАРНОЇ РЕФОРМИ (НА ПРИКЛАДІ ПАРАФІЇ ПЦУ СЕЛА ЛОСЯТИН ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

В будь-якій сфері життєдіяльності людини і суспільства можуть формуватися ціннісні орієнтації. Зокрема, це стосується актуального предмета наукових зацікавлень, якими є цінності релігійної особистості [5, с. 123-140]. Цінності мають швидше орієнтаційний, аніж регулятивний характер. Вони наповнюють життя людини змістом.

Людина без сенсу життя, без вищої мети є засобом для мети інших людей. На примітивному рівні все зводиться до одного – вижити. Для особистості мета жити не зводиться до простого виживання, але до задоволення певних емоційних і духовних потреб. Тому механізм успіху людини – цінності, які допомагають їй не тільки переборювати небезпеку, а й здійснювати інші різноманітні функції в будь-якій сфері життєдіяльності людини, що ототожнюється з уявленням про щасливе майбутнє.

В українському суспільстві ціннісна орієнтація змінила вектор свого впливу після 2014 р., коли російські війська розпочали війну на території